

پنجاه روش ساده برای علاقه مند کردن فرزند به مطالعه

O مسعود میرعلایی

مطالعه عشق می‌ورزیده‌اند و او خواندن را خیلی زود آموخته است (۵۰ روش ساده... ص ۷).
کتی زاهلر که هنگام نگارش و تدوین کتابش، خود مادر یک دختر کوچک بوده، امیدوار است در آینده، دخترش و دیگر کودکان هم‌سن او بتوانند به خواندن عشق بورزند، در داستان‌ها گم شوند و در پایان هر داستان، تحت‌تأثیر آن قرار گیرند و تغییر کنند. زیرا او کسب نمره خوب در امتحانات از سوی دخترش و بچه‌های دیگر یا از نظر سطح توانایی خواندن جزو بهترین بچه‌های کلاس شدن را کافی نمی‌داند (همان، ص ۷).
زاهلر با این هدف‌های والاست که ۵۰ روش و فعالیت ساده... را در کتابش پیشنهاد کرده است. روش‌ها و راهکارهای او برای علاقه‌مند کردن کودکان به خواندن و مطالعه کردن، به چهار بخش تقسیم شده است:

لطفاً قلم و کاغذی آماده کنید.
اگر از شما درخواست کنم که روی کاغذ، چند روش ساده و عملی برای علاقه‌مند کردن فرزند خود و یا کودکان دیگر، به خواندن و مطالعه بنویسید، به چه روش‌هایی اشاره خواهید کرد؟ شاید نخستین پیشنهاد شما، خرید کتاب‌های مناسب برای کودکان باشد. شاید هم خواندن کتاب‌های مفید برای آنان را پیشنهاد کنید. شاید...

به هر حال، آیا روش‌های پیشنهادی شما از شمار انگشتان یک دست بیشتر است؟
از ده روش فراتر می‌رود؟
اگر خواهان آن هستید که روش‌ها و راهکارهای گوناگون و آسانی برای علاقه‌مند کردن فرزند کودک و نوجوان‌تان به خواندن و مطالعه بیابید، راه دوری نروید. به تازگی کتاب کم‌حجم، اما بسیار مفیدی در این باره به بازار کتاب آمده و نویسنده در آن «۵۰ روش ساده برای علاقه‌مند کردن فرزند به مطالعه» را پیشنهاد کرده است.

پس شتاب کنید! تا این کتاب نایاب نشده، یک جلد از آن بخرید.

راستی تا یادم نرفته، پیش از پرداختن به هر مطلب دیگر، این نکته بسیار مهم را یادآوری کنم. اگر شما از آن گروه پدر و مادرهایی هستید که حال و حوصله یا وقت مطالعه کتاب را ندارید، اما خیلی دوست دارید فرزند یا فرزندان‌تان علاقه‌مند و شیفته کتاب و کتاب‌خوانی باشند، حتماً و حتماً کتاب «۵۰ روش ساده...» را بخوانید؛ زیرا نویسنده کتابش را به شیوه‌ای گردآوری و تنظیم کرده که لازم نیست شما از صفحه اول تا آخر آن را بخوانید. شما می‌توانید فقط هنگام نیاز از آن استفاده کنید و بخشی را که موردنظر شماست و خوشبختانه حجم هر بخش بیش از دو، سه صفحه نیست، مطالعه کنید.

کتی ای. زاهلر (Kathy Zahler)، نویسنده کتاب «۵۰ روش ساده برای علاقه‌مند کردن فرزند به مطالعه»، در نخستین جمله «سخنی با والدین»، خودش را «یکی از آدم‌های خوش اقبال» می‌داند؛ زیرا او بر این باور است خانه‌ای که در آن بزرگ شده، پر از کتاب بوده و والدینش هر دو به

- بخش اول «مطالعه را با هم تجربه کنیم»**
نویسنده در این بخش، در پی آن است تا با ارائه روش‌های گوناگون، ساده و کاربردی، این باور را به مادران، پدران و کودکان یادآوری کند تا آنان دریابند که «خواندن را [در مفهوم کلی آن] می‌توان به روش‌های مختلف در زندگی روزمره به کار برد و لازم نیست که حتماً مانند یک درس رسمی به آن پرداخت.» (همان، ص ۸).
- بخش اول دربردارنده پانزده روش و فعالیت پیشنهادی است:
۱. بگذارید فرزندان ببیند که شما می‌خوانید [و مطالعه می‌کنید].
 ۲. اطلاعاتی را که از مطالعه به دست می‌آورید، [با خانواده‌تان] تقسیم کنید.
 ۳. با صدای بلند [برای فرزندان، کتاب] بخوانید.
 ۴. روزنامه را خانوادگی بخوانید.
 ۵. تشویق کنید که نسل‌های مختلف با هم بخوانند [و مطالعه کنند] (خواندن بین نسلی).
 ۶. تشویق کنید که بچه‌های یک نسل با هم بخوانند [و مطالعه کنند] (خواندن هم‌نسلی).

۷. با صدای بلند با همدیگر بخوانید [و مطالعه کنید].
۸. درباره مطالب مورد علاقه خود در خانواده صحبت کنید.
۹. صحنه‌های مورد علاقه خود را در خانواده اجرا کنید.
۱۰. خواندن کتاب‌های مورد علاقه‌ی خود را به فرزندان‌تان توصیه کنید.
- ۱۱-۱۵. برای خواندن، دلیل‌های عملی بیاورید: خرید، آشپزی، تعمیرخانه، کارهای دستی و شغل شما.
- به پاره‌ای از فصل «۱۱». برای خواندن دلیل‌های عملی بیاورید، خرید، توجه کنید:
- «بچه‌ها به سختی می‌توانند بین خواندن و فعالیت‌های روزمره خود ارتباط برقرار کنند، به خصوص اگر خواندن را صرفاً فعالیتی درسی بدانند. حتی یک خرید ساده نیز به خواندن نیاز دارد و اگر دستورالعمل ساده زیر را به کار بگیرید، فرزندان‌تان متوجه آن خواهد شد.
- چگونه هنگام خرید تمرین خواندن کنیم**
- از فرزندان‌تان بخواهید اجناسی را که می‌خواهید در راهنمای فروشگاه پیدا کنند و با خواندن علائمی که از سقف آویزان شده است، محل موردنظر را شناسایی کنند.
- از فرزندان‌تان بخواهید مارک‌های مختلف پودر رخت‌شویی، ماست، حبوبات و غیره را از نظر قیمت، محتویات و اندازه بسته‌بندی آن با هم مقایسه کنند. با همدیگر ببینید که کدام جنس برای خریدن بهتر است.
- هنگامی که اجناس خریداری شده را در منزل جابه‌جا می‌کنید یا فرزندان‌تان صحبت کنید و بگویند که خواندن چگونه به شما کمک می‌کند تا بتوانید خوب خرید کنید و مواردی را که هنگام خرید از خواندن استفاده کردید، برشمرید.» [...] (همان، صص ۳۸ و ۳۹)
- در بخش دوم «مطالب خواندنی را در دسترس قرار دهید»، نویسنده با ۱۷
۱۶. در خانه مطالب خواندنی داشته باشید.
۱۷. به هر جایی که می‌روید، همراه خود کتاب ببرید.
۱۸. در اختیار بچه‌های مریض، کتاب و مجله قرار دهید.
۱۹. به عنوان پاداش به فرزندان‌تان کتاب یا مجله بدهید.
۲۰. کارهایی را اختراع کنید که به خواندن مربوط می‌شود.
۲۱. مجلات کودکان را مشترک شوید.
۲۲. برای فرزندان‌تان یک دوست مکاتبه‌ای پیدا کنید.
۲۳. در خانواده داستان‌های تجربه زبانی خلق کنید.
۲۴. برای خانواده دفتر یادگاری درست کنید.
۲۵. مراجعه به کتابخانه را در روال کارهای جمعی خانواده قرار دهید.
۲۶. به نمایشگاه‌های کتاب بروید.
۲۷. فرزند خود را با کتاب‌های سری [(مجموعه‌ای)] آشنا کنید.
۲۸. داستان‌هایی پیدا کنید که فیلم یا کارتون آن نیز ساخته شده است.
۲۹. از کتاب‌هایی که موضوع آن جشن‌های ملی و مناسبت‌های مذهبی است، استفاده کنید.
۳۰. برای تابستان یک برنامه مطالعه تنظیم کنید.
۳۱. در سفرهای طولانی با ماشین [،] کتاب بخوانید.
۳۲. به نوار قصه گوش کنید.
- «رفتار بچه‌ها را اصلاح کنید»، عنوان بخش سوم کتاب «۵۰ روش ساده برای علاقه‌مند کردن فرزند به مطالعه» است. کتی زاهلر، روش‌های

پیشنهادی‌اش را در این بخش، «چند روش استاندارد برای خواندن نقادانه» نامیده است که «می‌توانید در محیط خانه به کار گیرید». (همان، ص ۸).

بخش سوم، دربردارنده ۱۰ روش و فعالیت ساده دیگر برای پدید آوردن علاقه در فرزند یا فرزندان به مطالعه پویا و انتقادی است.

۳۳. اطمینان حاصل کنید که فرزندان برای خواندن آمادگی دارد.

۳۴. خواندن فعال را تشویق کنید.

۳۵. اجازه بدهید بچه‌ها به موضوعی علاقه‌مند شوند و آن را دنبال کنند.

۳۶. به بچه‌هایی که نمی‌توانند بخوانند [، اجازه بدهید قصه را از روی تصاویر تعریف کنند.

۳۷. از بچه‌ها بخواهید پس از شنیدن داستان آن را دوباره تعریف کنند.

۳۸. از بچه‌ها بخواهید داستان‌ها را ارزیابی کنند.

۳۹. بین داستان‌ها و زندگی بچه‌ها ارتباط برقرار کنید.

۴۰. بچه‌ها را تشویق کنید با شخصیت‌ها همانندسازی کنند.

۴۱. بین کتاب‌ها رابطه برقرار کنید.

۴۲. بچه‌ها را تشویق کنید پاسخ خود را از کتاب بگیرند نه از شما.

به پاره‌ای از فصل «۴۲». بچه‌ها را تشویق کنید پاسخ خود را از کتاب بگیرند نه از شما» که نویسنده با تیزبینی و بهره بردن از روان‌شناسی کودک، توانسته روش و راهکاری مناسب برای کتاب خواندن و ایجاد علاقه به کتاب پیشنهاد کند، توجه کنید:

«پدر و مادر اولین مرجع اطلاعاتی فرزندان خود هستند. به سؤالات فرزندان خود، به خصوص سؤالاتی که هنگام خواندن به ذهن آن‌ها خطور می‌کند، حتماً پاسخ بدهید. البته می‌توانید آن‌ها را در جهت مستقل شدن کمک کنید و منابع دیگر را به آن‌ها معرفی کنید. وقتی روند کلی سؤال کردن آن‌ها تغییر می‌کند و به جای این که بپرسند: «زرافه چیست؟» می‌پرسند: «مهم‌ترین شکارچی زرافه در طبیعت چه موجودی است؟» معرفی منابع جدید اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. به هر حال شما که پاسخ همه چیز را نمی‌دانید و نباید هم بدانید. همین قدر کافی است که بدانید پاسخ را کجا می‌توان پیدا کرد.

در خانه شما باید یک اطلس جغرافیایی، یک لغت‌نامه خوب و یک دایرةالمعارف (دایرةالمعارف تک جلدی کافی است) پیدا شود. (همان، ص ۱۲۶)

نویسنده در بخش چهارم و آخرین بخش کتابش، یعنی «رفتار خود را اصلاح کنید»، به ارتباط و تأثیر مطالعه کودکان با تغییر فکر و رفتار پدر، مادر و دیگر کسانی که با آن‌ها سر و کار دارند، می‌پردازد و درباره هدف و انگیزه کلی این بخش از کتاب می‌نویسد:

«در رفتار خود را اصلاح کنید» [، نشان داده‌ام که چگونه می‌توانید با تغییر فکر و رفتار خود توانایی‌های فرزندان را افزایش دهید.» (همان، ص ۸)

سپس برای آن که خواننده کتاب کار را مشکل و سخت نگیرد، بی‌درنگ به گفته‌اش می‌افزاید: «نمی‌گویم خودتان را از پایه عوض کنید: تغییرات ساده شما وضعیت فرزندان را بهبود خواهد بخشید.» (همان، ص ۸).

عنوان‌های هشت فصل بخش چهار عبارتند از:

۴۳. از واژه‌ها لذت ببرید و این لذت را نشان بدهید.

۴۴. افق‌های [زندگی] فرزندان و افق‌های خود را گسترش دهید.

۴۵. محیط مناسبی برای خواندن فراهم کنید.

۴۶. تلویزیون را به طور دائم روشن نگذارید، بلکه از آن عاقلانه استفاده کنید.

۴۷. با معلم فرزندان همکاری کنید.

۴۸. انتظار بالایی داشته باشید.

۴۹. تفاوت‌های بین بچه‌ها را به رسمیت بشناسید.

۵۰. آرام باشید.

مطالب ارائه شده در فصل «۴۳». از واژه‌ها لذت ببرید و این لذت را نشان دهید»، چنین است: «در حالی که رانندگی می‌کنید [، می‌توانید واژه‌های سخت و ناآشنا را برای فرزندان‌تان بخوانید. یا هنگام روزنامه‌خواندن واژه‌های پرطمطراق و دهن پرکن را، بلندخوانی کنید. به ریتم‌ها و قافیه‌های ناهم‌هنگ در گفتار توجه کنید. به بازی‌های زبانی اهمیت بدهید]، چون فرزندان‌تان از این کار خوش‌شان می‌آید و کم‌کم متوجه می‌شوند که زبان ارزش کشف را دارد» (همان، ص ۱۳۰)

از ابتکارهای جالب نویسنده کتاب «۵۰ روش ساده...» برای درگیرکردن خواننده با متن کتاب و پدیدآوردن انگیزه برای مطالعه آن، بازنویسی تجربه‌ای کوتاه در ابتدا و گاه در پایان ۵۰ فصل کتاب است. او بر این باور است که با بازگویی این حکایت‌ها، «احساس آشنایی را در شما نیز زنده کند و بگوید: «آها! من هم چنین تجربه‌ای داشته‌ام!» (همان، ص ۸).

نویسنده انتخاب کردن کتابش را برای مطالعه، از سوی پدرها و مادرها، نقطه آغاز راه می‌داند و می‌نویسد: «اگر این کتاب را انتخاب کرده‌اید [، نشان می‌دهد که دوست دارید فرزندان‌تان به خواندن علاقه‌مند باشد. اما این نقطه آغاز راه است. امیدوارم پیشنهادهایم به شما کمک کند تا افکار خود را نیز پرورش دهید و امیدوارم به این نتیجه برسید که در تلاش خود برای پرورش فرزندی که به خواندن علاقه‌مند است، از منابع دیگر نیز کمک بگیرید.» (همان، ص ۹)

منابع دیگری که با موضوع کودکان و مطالعه کتاب و مواد خواندنی، طی دو دهه پیش در ایران منتشر شده است، سه کتاب با مشخصه‌های کتاب‌شناختی زیر است:

۱۳۷۹. وسیل. مانفرد: چگونه فرزندم را به مطالعه علاقه‌مند کنم؟ ترجمه لی لا لفظی. - تهران: سازمان انجمن اولیا و مربیان، ۱۰۰ ص، مصور (رنگی)

۱۳۷۸. کار بخش داوری. ماشاءالله: چگونه کودکان و نوجوانان را به مطالعه علاقه‌مند کنیم؟ راهنمای عملی برای والدین و مربیان. - تهران: مدرسه، ۱۸۳ ص، مصور.

۱۳۶۶. لاریک، نانس: چگونه بچه‌های مان را به مطالعه تشویق کنیم؟ ترجمه مهین محتاج (با مقدمه و حواشی احمد صافی). - تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۴۰ ص.

کتاب «۵۰ روش ساده...» با گزینش و کوشش مترجم خوش فکر و جوان، سارا رئیسی طوسی، به فارسی برگردانده شده و از سوی «کتاب‌های دانه - انتشارات صابرین»، در قطعی مناسب با حروف چینی و صفحه‌آرایی خوشایند، در ۱۴۹ صفحه، چاپ و منتشر شده است.

کتی زاهلر، کتابش را با این جمله‌ها به پایان برده است:

«جان گاتری، استاد آموزش، در تحقیقی نشان داد که مردم به دو دلیل می‌خوانند:

۱. برای کسب دانش.

۲. برای لذت و آرام شدن.

اگر به فرزندان‌تان نشان بدهید که از خواندن لذت می‌برید، آن‌ها نیز می‌توانند از الگوی شما تقلید کنند]، اما اگر به آن‌ها نشان بدهید که خواندن صرفاً یک تکلیف است که باید انجام شود و صرفاً به کارهای درسی مربوط می‌شود، یا باید برای جلب رضایت شما بخوانند، فرزندان‌تان را از تجربه لذت درونی خواندن محروم می‌کنید. اگر چنین کنید]، فرزندان‌تان در نهایت]، هنگام خواندن چنان تنش خواهند داشت که نتوانند با خواندن به آرامش دست یابند و هرگز به خواندن عشق نخواهند ورزید.» (همان، ص ۱۴۹)